

Millor que no m'expliquis

Imma Monsó

Azt már kislány korában világosan érzékelte, mikor a kis perigordi falvakban lakó rokonságot látogatták, hogy ő nem olyan fajta ember, mint a Guilbertek. Tulajdonképpen a család egyik tagja sem lakott Bordeaux-ban, csak Alice apja használta rájuk „a bordeaux-i rokonság” gyűjtőnevet, rövidítésképp. Ők azonban csak akkor mentek Bordeaux-ba, ha a tanulmányaik, a vásárlások vagy valami kórházi ügy miatt kénytelenek voltak, és egyiküknek sem volt nagy kedve hozzá. Ez volt az egyik dolog, ami leginkább meglepte Alicet: ezek a rokonok egy fikarcnyi vágyat sem éreztek arra, hogy elmenjenek a falujukból. A menekülési útvonalak, vagy sorsuk jobbítását célzó vállalkozások, sőt egyáltalában mindenféle terv teljes hiánya jellemezte őket. Úgy tűnt, hogy egyetlen fajta jövő kívánatos számukra, az, amelyik úgy hasonlít ahhoz a jelenhez, amelyben éltek, mint egyik tojás a másikhoz.

Az apja, amikor a Guilbertekre fordult a szó, mindig ugyanazt mondta: „Kivétel nélkül mindegyikük elsőrendű képességgel rendelkezik”, s a mondat még folytatódott, de Alice innentől rendszerint nem hallgatott oda, mert nem szerette hallani, ahogy az apja a Guilbertekről beszél, s ilyenkor igyekezett lelépni. Aztán később már végighallgatta a mondatot, amely így hangzott: „Kivétel nélkül mindegyikük elsőrendű képességgel rendelkezik arra, hogy elpazarolja a tehetségét.” Ez volt az a képesség, amellyel a Guilbertek rendelkeztek, és az apja valójában ezzel nem tudott kibékülni soha. Christine már majdnem felkerekedett, hogy Párizsban tanuljon zongorázni. Egy bordeaux-i tanárnő, aki Monpezier-ban töltötte a nyarakat, elkezdett vele foglalkozni, és kiderült, hogy a kislány különösen tehetséges. Alice apja már úgy tekintett magára, mint A Jótevőre, aki Christinet átformálja, és megalkotja belőle A Zongoristát. Christine azonban inkább diót akart árulni Martelben, mint az édesanyja. S ezt csinálja még most is. Charles megnyert egy megyei matematikaversenyt, és az országosra el sem akart menni, nehogy egy hetet Párizsban kelljen töltenie. Még a tanulmányait sem akarta folytatni. Alain, aki nagyon szorgalmas volt, és elolvasott minden keze ügyébe kerülő könyvet, szintén nem akart Bordeaux-nál messzebb menni, hogy továbbtanulhasson. Aline megismerkedett egy roueni optikussal, akinek négy optikaboltja volt La Rochelle-ben. Már majdnem összeházasodtak, amikor Aline kijelentette, hogy ő nem akar La Rochelle-ben élni, mert az túl messze van, pedig össze-vissza csak háromszáz kilométer. Az optikus megígérte neki, hogy amint a la rochelle-i üzletek bejاراتódnak, akkor visszajönnek, és Périgord-ban is nyitnak látszerész üzleteket. Erre ő azt válaszolta, hogy csakis a saját falujában szeretne élni, falun pedig egy látszerész üzletnek nincs sok jövője. A fiatalember azonban nem adta fel egykönnyen. Váltig erősködött, hogy ő akár borjagnak, libáknak és nyulaknak is képes szemüveget eladni. „Csak négy évet kérek tőled” -könyörgött neki- – „Aztán lemegyünk hozzátok, és ott fogunk élni.” Aline azonban úgy gondolta, hogy négy év, az egy örökkévalóság.

Milyen közös vonása lehet neki ezekkel az emberekkel, akiknek a háromszáz kilométer „túl messze van”, négy év pedig örökkévalóságnak tűnik?

Ám ez még nem minden. Marthe politológiát tanult Nanterre-ben. Ő volt az egyetlen, aki ilyen messze ment tanulni, és amikor már csak egy vizsgája volt hátra, akkor az egyik otthon töltött hétvégén úgy döntött, hogy felcsináltatja magát a La Double-i erdő egyik favágójával. Alice apja ezzel a ténnyel sohasem tudott megbékélni. „Gondolom elveteti” - vélekedett. Ám Marthe nemcsak, hogy nem vetette el a gyereket, hanem vissza se ment letenni az utolsó vizsgáját, hogy aztán lediplomázhasson. Bourdilles-ban telepedett le, ami egy nyolcszáz lelkes kis falu. „Gondolom halálra fogja unni magát” - vélekedett Alice apja. Marthe azonban nem unatkozott, hanem öt fiút szült, és nyaranta a bormúzeumban dolgozott, hétvégenként pedig idegenvezetést vállalt a brantôme-i apátságánál. S még ma is ezt csinálja.

Ha még két vizsgája hiányzott volna, akkor Alice apja talán megpróbált volna erőfeszítést tenni arra,

hogy megértse. „De hát már csak egy volt neki hátra” - ismételte megállás nélkül, rémülettel a hangjában aznap, amikor megtudta, mi történt. Aztán rögtön hozzátette, azért kár volt Marthe szüleinek egy életen át csak krumplin élniük, és az évésen megspórolni a gyerekek taníttatását, hogy ez legyen belőle. De aztán az történt, hogy a Guilbertek akármennyi krumplit ettek is, azért nem voltak hajlandók megkeseríteni leszármazottaik életét, mint ahogyan történt volna például abban az esetben, ha egy Tost evett volna krumplit élete minden egyes napján azért, hogy a gyereke továbbtanulhasson. Egy Tost sohasem tolerálta volna azt, hogy miután ő minden nap krumplit evett, a gyereke ne tartsa be az egyezség rá vonatkozó részét. A Guilbertek tudtak vesztíteni, és ezzel együtt is megőrizték a jókedvüket, kedvességüket, és azt a dionüszoszi derűt, ami a környezetükben eltöltött mindenkit. S valószínűleg ez volt az a tulajdonságuk, amely miatt a gyerekek nem vágytak el a közelükből. Igen, valószínűleg ezért maradt mindenki ott.

Ám Alice apja ezt nem bírta felfogni. „Anyád volt az egyetlen, aki eljött onnan... Aztán egész életében mást se festett, mindig csak a szülőföldjét. Azok az akvarellek... Gyönyörű volt mindegyik, de sose fejezte be egyiket sem...” Aztán a tekintetéből azt lehetett kiolvasni: „S ráadásul meg is halt”.

Megérezte, hogy az apja személyes sértésként értelmezi felesége váratlan, idő előtti halálát. Talán úgy gondolta, hogy egy abszurd tüdőgyulladás nem végezhet egy fiatalasszonnyal, hacsak a szóban forgó személy meg nem könnyíti valamiképpen a dolgát. Végül is a Guilbertek mindannyian figyelemreméltóan szép kort értek meg, s okkal merülhet fel a kérdés, hogy Alice anyja miért nem. „Nem tett jót neki a nagyváros. Barcelona nem tett jót neki” ismerte el egy napon Alice apja. Végző soron Alice is úgy gondolta, hogy kísértetiesen egybevág a dolgok: pont az a Guilbert hal meg fiatalon, aki elment otthonról, mintha nem tudta volna elviselni, hogy elszakították a gyökereitől. „Itt olyan hideg van, hogy majd megfagyok” mondta egyszer az anyja a Lesseps utcai házban, ahol laktak, a Barcelonában őt meglátogató unokatestvérének, Alainnek. Ez pedig elég furcsa kijelentés volt, mert hiszen ők laktak északon, és a Tostok délen, de Alice édesanyjának a délre költözés olyan volt, mintha a fagyos északra távozott volna.

Imma MONSÓ, *Inkább ne meséld el* [Millor que no m'ho expliquis], Holnap Kiadó, Budapest, 2009. [en premsa]. El fragment del conte «Els alegres funerals dels parents de Bordeus».

Traduït per Krisztina Nemes